

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017.gada 9.maijā Nr.6-8/135

**Latvijas Republikas
labklājības ministram
Jānim Reiram
lm@lm.gov.lv**

*Par adoptētājam izmaksājamo bērna
uzturnaudu vai pabalstu uzturam*

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Ministru kabineta 2003.gada 11.marta noteikumu Nr.111 “Adopcijas kārtība” 28.punktā noteikts, ka adoptētājam izmaksā audzināšanas iestādei, aizbildnim vai audžuģimenei piešķirto bērna uzturaudu vai pabalstu uzturam atbilstoši laikposmam, kurā bērns atrodas adoptētāja aprūpē.

Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1643 “Kārtība, kādā piešķir un izmaksā pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu” 2.punkts nosaka, ka pabalsta apmērs mēnesī ir vienāds ar Ministru kabineta noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam.

Saskaņā ar 2006.gada 12.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1036 „Audžuģimenes noteikumi” 43.1. punktu pašvaldība nosaka pabalsta apmēru bērna uzturam, ņemot vērā, ka tas mēnesī nedrīkst būt mazāks par Ministru kabineta noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam.

Ministru kabineta 2013.gada 15.janvāra noteikumos Nr.37 “Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam” noteikts, ka katra vecāka pienākums ir katru mēnesi nodrošināt saviem bērniem minimālos uzturlīdzekļus, katram bērnam līdz 7 gadu vecuma sasniegšanai 25%, bet no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai 30% apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas. 2017.gadā valstī noteiktā minimālā mēneša alga ir 380 euro, minimālais uzturlīdzekļu apmērs bērnam līdz 7 gadu vecumam ir 95 euro mēnesī, no 7 gadu vecuma ir 114 EUR mēnesī.

Tātad pabalsts bērna uzturam audžuģimenē ievietotam bērnam un pabalsts aizbildnim par bērna uzturēšanu tiek pielīdzināts valstī noteiktajam minimālo uzturlīdzekļu apmēram.

Uzturlīdzekļi ir bērna uzturēšanas izdevumi, t.i., ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšana, bērna kopšana un viņa izglītošana un audzināšana (garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšana, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu sabiedriski derīgam darbam).¹ Bērna uzturēšanas izdevumi nav tikai ēdināšanas izdevumi. Adoptētājam par pirms adopcijas aprūpē nodotu bērnu tiek izmaksāts pabalsts, kādu saņem aizbildnis vai audžuģimene. Pašvaldību noteiktie pabalsti bērna uzturam audžuģimenē ir atšķirīgi, atsevišķos gadījumos pat tuvu pie 300 euro mēnesī. Ja bērns pirms adopcijas aprūpē tiek nodots no iestādes, adoptētājam izmaksā audzināšanas iestādei piešķirto bērna uzturam.

Tiesībsargs pieprasīja informāciju Valsts sociālās aprūpes centriem (turpmāk tekstā – VSAC) par uzturam apmēru, ko izmaksā adoptētājam, ja bērns tiek nodots pirms adopcijas aprūpē no VSAC.

VSAC “Rīga” ar bērna uzturu saistītie izdevumi adoptētāju ģimenei, ņemot bērnu pirms adopcijas aprūpē, tiek segti saskaņā ar VSAC “Rīga” direktores I.Pauderes 2017.gada 13.janvāra rīkojumu Nr.1-3/2 “Par ēdināšanas izmaksām VSAC “Rīga””, kur noteiktas bērnu vidējās vienas dienas ēdināšanas kalkulācijas:

- no 0-3 mēnešiem – 1.20 euro (36.00 euro mēnesī)
- no 4-9 mēnešiem – 2.25 euro (67.50 euro mēnesī)
- no 10-12 mēnešiem – 2.65 euro (79.50 euro mēnesī)
- no 1 gada līdz 6 gadiem – 2.80 euro (84.00 euro mēnesī)
- no 7 gadiem līdz 18 gadiem – 2.50 euro (75.00 euro mēnesī)

VSAC “Kurzeme” katru gadu veic pārrēķinu par klienta uzturam un VSAC “Kurzeme” direktors V.Gūtmanis izdod rīkojumu par uzturam noteikšanu. Ar 2017.gada 3.janvāra rīkojumu Nr.1.7/4 ir noteikti viena klienta ēdināšanas dienas izdevumi 1.95 euro. Apjoms ir noteikts, pamatojoties uz vidēji plānotajiem ēdināšanas izdevumiem uz vienu klientu 2017.gadā filiālē “Liepāja”.

Tātad adoptētājam bērna uzturam tiek izmaksāta uzturam 58.50 euro mēnesī.

VSAC “Latgale” ar direktores M.Grigānes 2016.gada 23.novembra rīkojumu Nr.1.1.-11/296 noteiktais uzturam apmērs ir 1.64 euro dienā, tātad 49.20 euro mēnesī.

Secināms, ka VSAC, nosakot uzturam apmēru bērnam, to aprēķina, ņemot vērā prognozējamās ēdināšanas izmaksas vienā dienā. Aprēķinā netiek izklāutas citas bērna vajadzības, piemēram, apģērbs, apavi, higiēnas preces u.c. Turklāt VSAC izmaksātās uzturam apmērs būtiski atšķiras starp iestādēm (no 36 euro līdz 84 euro mēnesī) un ir ievērojami mazāks par valstī noteiktajiem minimālajiem uzturlīdzekļiem.

Pēc Labklājības ministrijas sniegtās informācijas 2016.gada vidējās faktiskās izmaksas (ar kapitālieguldījumiem) uz vienu bērnu VSAC ir 1130.28 euro (mēnesī).

VSAC noteiktās ēdināšanas izmaksas dienā ir nesamērīgi zemas, ņemot vērā, ka bērniem, īpaši zīdaiņiem, iestādē ir jānodrošina ēdināšana četras un vairākas reizes dienā, bieži vien nepieciešams specializētais uzturs. Zemās izmaksātās rada bažas par to, vai bērniem tiek nodrošināta ar pilnvērtīgu un sabalansētu pārtiku.

¹ Civillikuma 177.panta ceturtnā daļa

Iepazīstoties ar līgumu saturu, kurus noslēdz VSAC direktori ar adoptētājiem, konstatējams, ka katrā VSAC līgumu saturs un nosacījumi ir atšķirīgi, nosakot savstarpējo sadarbību, atbildību, pienākumus starp ģimeni un VSAC. VSAC "Rīga" slēdz līgumu par bērna ņemšanu pirms adopcijas aprūpē un uzraudzībā. VSAC "Kurzeme" slēdz atbildības līgumu par bērna uzturēšanas izmaksu, bet VSAC "Latgale" slēdz vienošanos par uzturēšanas izmaksāšanu. Visas VSAC, noslēdzot līgumus vai vienošanos, paredz, ka adoptētāju ģimenēm ir pienākums atbildēt par bērna veselību, dzīvību un labklājību, sagādāt viņam uzturu, pajumti, apģērbu, kopt un audzināt viņu, veikt nepieciešamos pasākumus, kādus saskaņā ar Civillikumu veic bērna vecāki. VSAC uzturēšanu ģimenei apņemas izmaksāt par iepriekšējo mēnesi līdz nākamā mēneša attiecīgajam datumam, piemēram, 20.datumam. Tas nozīmē, ka par bērnu, kas nodots ģimenē mēneša pirmajos datos, uzturēšana tiek saņemta pat pēc pusotra mēneša.

Uz visiem VSAC, kuros ievietoti bērni, un adoptētājiem ir attiecināmas vienotas normatīvo aktu normas, kas nosaka VSAC un ģimenes savstarpējos pienākumus un tiesības bērna pirms adopcijas aprūpes laikā. Līdz ar to, nosacījumiem nevajadzētu atšķirties katra VSAC ietvaros.

Secināms, ka bērniem, kurus no VSAC nodod adoptētāju ģimenēm pirms adopcijas aprūpē, uzturēšana ir atšķirīga un ievērojami mazāka par pabalstu, kas tiek izmaksāts bērniem, kurus pirms adopcijas aprūpē nodod no aizbildnības vai audžuģimenes, kā arī ievērojami mazāka par valstī noteiktajiem minimālajiem uzturlīdzekļiem. Tas neveicina ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu adopciju Latvijā un viņu iespējas nonākt ģimenē.

Saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto VSAC "Rīga", VSAC "Kurzeme" un VSAC "Latgale" ir labklājības ministra pakļautībā esošas tiešās pārvaldes iestādes.

Aicinu iespējami īsākā laikā novērst esošo praksi uzturēšanas aprēķināšanā VSAC, iekļaujot uzturēšanā ne tikai bērna ēdināšanas izmaksas. Aicinu iekļaut aprēķinā bērna faktiskajām vajadzībām atbilstošos izdevumus, nosakot uzturēšanu ne mazāku par valstī noteiktajiem minimālajiem uzturlīdzekļiem. Aicinu veidot vienotu praksi un nosacījumus VSAC ievietoto bērnu nodošanai un aprūpes uzraudzībai adoptētāju ģimenēs pirms adopcijas laikā.

Lūdzu sniegt informāciju par veiktajām darbībām atšķirīgas attieksmes pret adoptētājiem novēršanā.

Tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu